

Näiteid ajarännaku ettekannetest

Katkend Laine-Vilhelmine Spuul, pagemise hetkel oli ta 17-aastane, kirjast.

Ettekandaja Carmen Kalda

/.../ Meil oli ju ligi 20 inimest ja selle mootoriga ei jõudnud me kaugemale kui Taukse saarele. Säält läks papa jalgsi tagasi randa ja kohtas säääl üht Tallinna riidekaupmeest, kes oli oma naise, autojuhi ka selle naise pojaga tulnud Põgari randa, et leida võimalust põgenemiseks Rootsi./.../ Meil polnud valikut olgugi, et oli oht, et paadi last läheb liiga suureks. Kolm päeva võttis aega, siis said mehed mootori paadis enam-vähem korda. Küll nende jalad said külmetada, sest nad olid põlvini tundide viisi külmas vees, püksi sääred kõigele üles kääritud. Elukutseline autojuht tundis mootorit põhjalikult ja lootus tõusis, et ehk pääseme siiski kuidagi moodi üle mere. Ei osanud ette arvata, et meid ootas ees peaaegu kahe nädala pikkune vintsutuste ja ohtudega ülekülvatud põgenemistee./.../Kuidas meie tee võis lõppeda, see oli Taevaisa otsustada ja Tema kätes! Sel ööl võitlesime, sõna otseses mõttes, elu eest tormiga ja mootoriga, mis ikka ja jälle tõrkus. Kui see jube öö hakkas üle minema päevaks, vaatasin papat, ta nägu oli hall, huuled sinised, uhtus paadist välja vett, mis vahetpidamata lained paati tagasi uhtusid. Siis jälle ruttu ruttu käterätikud uuesti külma vette, et mootori jahutusele kaasa aidata. Terve selle öö oli autojuht olnud ametis mootoriga, papa ja Gen, et paati iga hinna eest hoida vee pääl. Nad pidid olema surmani väsinud, aga nad mehaaniliselt tegid seda mida ei võinud jätta tegemata. Olime lainetel loopida, vahest nagu kõrgel õhus, vahest nagu laine all. Aga kui mootor jälle käis liikus paat edasi. Ma ei tea millised mõtted sell korral liikusid põgenike paadis olijate peas. Mul oli ainult üks mõte, et jääksin magama, siis ei ole ehk uppumine nii raske. Äkki juhtub midagi, näeme kui lained viskavad paadi kõrgemale, et eemalt merelt paistab üks tume kogu. Peab olema laev, aga kelle oma, kas Venelaste, Sakslaste, või Rootsi? Oleme ärevil, hirmu ja rõõmuga segamini. Must kogu tuleb lähemale. Nad on meid märganud ja meie ei saa midagi muud teha, kui oodata, mis tuleb.

Laev läheneb meile kiiresti ja me näeme, et laeval on üks lipp, mis lehvib, aga halli ilma tõttu ei näe mis lipp see on. Aga võtab pisut aega veel ja me näeme et laeval on Rootsi lipp! Rootsi valvelaev on meid leidnud ja päästab meid merehädast!

Paul Keres /Grethel Protas

Põgenemise avang

Valge: Paul Keres

Must: sõda ja okupatsioon

Laud on valmis. Mäng võib alata.

1. käik - Kuningas liigub. Eestis ei ole enam turvaline. Tuleb mõelda, kas jääda või proovida ära minna.

2. käik - Ettur läheb edasi. Kui tuleb lahkuda, saab kaasa võtta ainult kõige tähtsamad asjad.

3. käik - Ratsu liigub. Põgenemine viib mere poole. Loodetakse, et seal on võimalus pääseda.

4. käik - Must surub peale. Aega jääb järjest vähemaks ja võimalusi samuti.

5. käik - Kuningas peatub.

Käike enam ei ole. Põgenemine nurjub.

See ei ole tavaline malemäng.

Siin ei otsita võitu ega tunnistada kaotust.

Ainus eesmärk on jääda ellu.

Ning kõige rängem tõde: vabasse Eestisse ei saa enam kunagi tagasi.

Johannes Aavik/ Jan-Martti Kaljuvee

Rännakuks loodud sõnad: :

Feloriilne - kiire efektiivne

Wirannid - kodumaad ähvardavad ja okupeerivad isikud

Reböönima - laste naiste evakueerimine

Elergiilia - Tunne, et midagi kaotatud, tuleb üks päev tagasi

Johannes Aavik/ Romily Prank

Aaviku sõnad, mis kirjeldavad kodumaa kaotust:

1. Naasma (tagasi tulema) – „Kas meil on veel võimalik kunagi Eestisse naasta?“
2. Siiras (aus, ehe) – Siiras kodumaa armastus
3. Roim (raske kuritegu) – Sõja ja okupatsiooniga seotud
4. Taunima (hukka mõistma) – Okupatsiooni ja vägivalda taunima
5. Hõllandus (igatsus, ihkamine) – Valdab hõllandus kodumaa järele
6. Relv (sõjariist) – Sõjaga seotud

Õed Laine ja Õie ehk Hanna Liseth Jõgi ja Kätlin Randmaa

Kallid ema ja isa!

Me ei tea, kuhu seda kirja jätta või kas keegi seda kunagi loeb, aga meil mõlemal oli tunne, et peame teile kirjutama.

Oleme praegu Põgari-Sassis. Istume siin koos oma väheste asjadega ja ootame, kas saame paadile, mis viiks meid Rootsi. Meie ümber on palju inimesi. Mõni nutab, mõni lihtsalt vaikib. Kõik ootavad, aga keegi ei tea päriselt, mis edasi saab.

Me igatseme teid nii väga. Praegu rohkem kui kunagi varem.

Ema, meil on sinu õmbluskarp kaasas. Me ei suutnud seda koju jätta. Isa, võtsime kaasa ka mõned meie perepildid. Kõike muud pidime maha jätma. Meie kodu, oma asjad, kooli ja sõbrad. Tallinnast ära tulles oli nii imelik mõelda, et võib-olla nägime oma kodu viimast korda. Me ei julgenud seda teineteisele öelda.

Pärast teie surma oleme proovinud kahekesi hakkama saada. Oleme üksteisele öelnud, et peame tugevad olema, aga tegelikult me kardame. Me oleme ju alles koolitüdrukud. Me ei peaks ise otsustama, kuhu põgeneda või kuidas ellu jääda. Me tahaksime, et teie oleksite siin ja ütleksite meile, mida teha.

Kõige raskem on see, et me ei tea, kas tegime Eestist lahkudes õige otsuse. Me ei taha siit ära minna. See on meie kodu. Aga me kardame seda, mis juhtub, kui jääme. Loodame ainult, et teie oleksite tahtnud, et me läheksime ja prooviksime ennast päästa.

Me lubasime teineteisele, et ükskõik mis juhtub, me ei lähe lahku. Kui ühel meist on raske, siis teine aitab. Meil ei ole enam kedagi teist. Meil oleme ainult meie kaks.

Varsti võib-olla lähemegi merele. Me mõlemad kardame. Oleks nii hea, kui saaksime veel ühe korra teid kallistada. Tahaksime veel ühe tavalise õhtu kodus, kus ema õmbleb ja isa tuleb töölt koju ning meie muretseme ainult kooli pärast. Alles nüüd saame aru, kui õnnelikud me siis olime.

Kui me Rootsi jõuame, siis lubame, et proovime edasi elada. Tahame kooli lõpetada ja teha midagi, mille üle te meie puhul uhked oleksite. Ja kui kunagi on võimalik Eestisse tagasi tulla, siis tuleme. Ükskõik kui kaua selleks läheb.

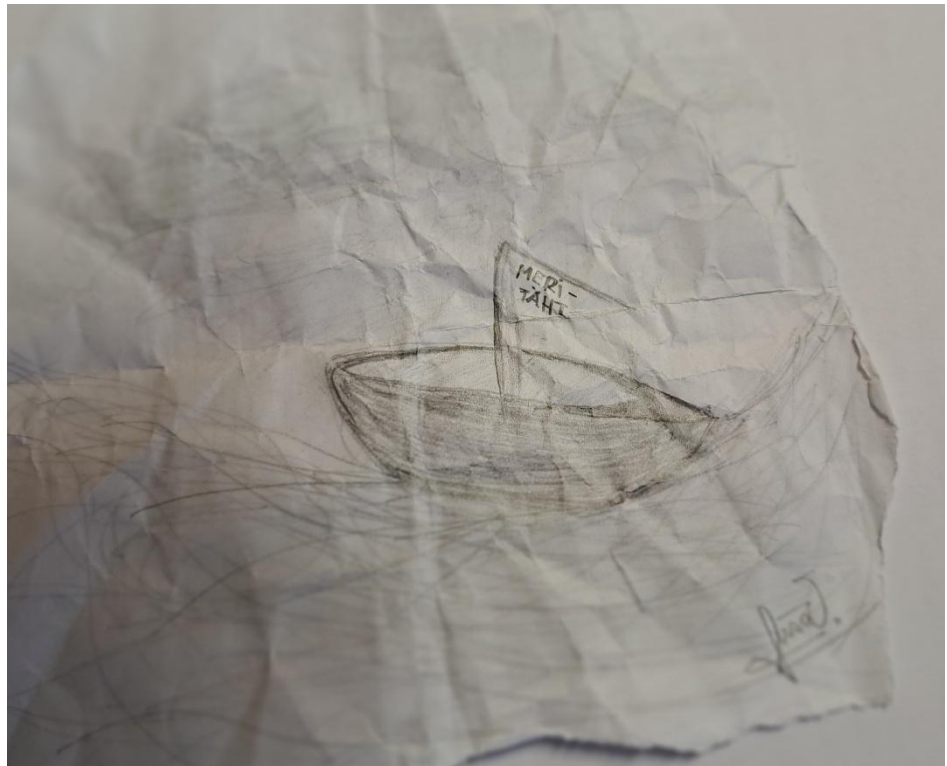
Hoidke meil silma peal, tee üle mere on pikk ja pime.

Me armastame ja igatseme teid rohkem, kui oskame siia kirja panna.

Teie Laine ja Õie

Põgari-Sassi 22. september 1944

**Ilon Wikland/
Liisa Väli**

**Ilon Wikland/
Melanie Möll**

**Ilon
Wikland/
Anna
Maria
Ristal**

**Eerik
Haamer/
Sandra
Rakaselg**

**Henno
Hallek/ Mia-
Marii
Liivlaid**

